

gdige zielen als
in Hongarije het

Nederland?
daarom is het

den zich steeds

ymiteit heeft op-
als den schrijver
Assen zelf aan-
er onzerzijds gez-
doelden, toen wij

is uitdrukten, ge-

den titel had van
onzer dienst-
en werd. Daarom
en er haar pre-

t van de Gerefor-
men vraagt: wie
al men antwoor-
pers, evenmin als
ver mij zal spre-
aar emeritus ben-
s Ger. predikant
ilspoor te leiden
kortweg „Gere-
t bij de Gerefor-

op diensdoende

onzer voornaamste
dat de schrijver
de nabijheid van

m te voorkomen,
gen haar predi-

uitwerking
kwijls onvrucht-

ijn loopen.
chting heeft ge-

de galerijen en
dat haar tot
en begon aan
wachting begon
uit, maar ieder
onder gebeuren
tending, zijn op-
verklaringen, dat
volkomen was
aan zijn wil,
is niet onder de
edwelm hadden
sche Wereldrijk,
le van het uit-

de geen Godde-
oogmoed aan en
het geboren was
sprak van niets
nderwijl woude
knotte de ver-
oord over den
zijn verbloemde
ende, zijn vad-
den onnoozelen
an een nieuwe
die den monsch
in wilde aan het

deel wordt ons
van Noemi voor
I gehoord heeft,
r het volgendes
ds volledig den
geloovige me-
er zelfs tot aan-
ekend verschijn-
dat de afstand
zoo groot was
van dit feit had
e zij sinds jaren
at zijn verschij-
at er tegen hem
r voor hem ge-
wondering, die

e toespraak van
het slot aldus

de Liefde ge-
opgelegd door
te verschijnen
En het is mijn
n aan datgene,
vrien opgelegd
zijn door het
doen schijnen
in groot wee zal
goed door het
kracht vinden
geschikt zullen

Het stemt tot voldoening, dat De Jaspers zelf het mas-
ker der anonymiteit van zijn aangezicht heeft gelicht.
Nu kan ieder, ook bij verschil van gevoelen, hem met
respect tegemoet treden, en respect, dat zich nood-
zakelijkerwijs van een anoniemus terugtrekt, omdat hij
zelf zijn persoonlijkheid bij zijn schrijven verloochent.
Omtrent zijn verklaring, welke hij de classis Arnhem
doed toekomen, wachten wij eerst nadere gegevens af.

— Nog één week geduld.

Het brochure-comité is in wording.

Men oefene nog één week geduld.

Jan wordt er naar ik hoop meer van gepubliceerd.

HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Landsmoeder.

1879 — 7—10 Januari 1929.

In haar bewonderenswaardige tafelrede noemde onze
Koningin haar Moeder „ons aller Moeder“.

Een treffende typeering.

De gevoelens, welke ons volk, dat voor het wettige ge-
zag in den Staat buigt, ten aanzien van de Koningin-
Moeder koestert, zijn het best te vergelijken met de ge-
voelens, welke een volwassene zijn moeder toedraagt.

Den 7den Januari 1879 door haar huwelijk met Koning
Willem III staatsburgeres geworden, den 10den Januari
daaropvolgende voor het eerst door haar volk begroet,
is haar naam onafscheidelijk aan Nederland verbonden.

Zij heeft een eigen sfeer meegebracht, een sfeer van
reinheid, van vroomheid, van waardigheid, van zorg.

Dat ons Hof over de wereld in zoo zeldzame eere staat,
is niet het minst aan haar te danken.

Met zorg heeft zij den toen reeds bejaarden Koning
omgeven.

Met zorg heeft zij haar kind tot Koninginne opge-
aweekt.

Met zorg heeft zij als regentes geregeerd.

Met zorg heeft zij zich, toen haar regeertaak was be-
eindigd, op den achtergrond gehouden.

Met zorg oefent zij ook thans nog weldadigheid en haar
naam wordt door duizenden lijdenden gezegend.

Zorgen hebben op haar lieve gelaat voren getrokken.
Maar zij is er niet door overmand.

Zij is een voorbeeld van vrouwelijke evenwichtigheid.
Als een landsmoeder beweegt zij zich rustig, vriende-
lijk, met een teer hart onder haar volk.

In welk land vindt men haars gelijke?

worden. Allen echter, die nog in duisternis wandelen,
hebben zich eveneens aan hun geloof vast te klampen,
zoo ze niet verloren willen gaan, want weldra zullen ze
op een harde proef gesteld worden.

Dit nu is een profetie: Jeroeschalajem zal ons allen en
mij in het bijzonder worden tot een vurigen oven, die
met gretigheid ons zal opstokken en verteeren, doch
wij zullen er uit opstijgen als gereinigde vlammen,
ontstaan voor het zondige volk, en zoekende regel-
recht den weg naar den Hemelschen Vader. En wel broe-
ders en zusters bind ik U op het hart, voorbereid te zijn.
Groot en kleingelovigen, lauwen en ijverars! Het op
Uw zaak, besteed Uw tijd aan waken en vasten en
aan de overwegingen van Gods werk. Dit toch is mijn
last en mijn voorspelling: Blijf en werkt, want het uur is
nabij.”¹⁾

In het tweede deel worden de intrigues tusschen de
verschillende figuren, die de schrijver in Jezus' naaste
omgeving brengt, nader uitgesponnen, waarbij de zinne-
lijke liefde een voornaam rol speelt. De auteur teekent
Jezus aan het einde Zijns levens, in Gethsemane, in het
gezelschap ook van enkele vrouwen, onder welke Maria
Magdalena. Het wordt zoo voorgesteld, dat Jezus juist
een paar dringende waarschuwingen gehad heeft van
den raadsheer Jozef en van Claudius Procola, de vrouw
van Pilatus, in verband met wat tegen Hem beraamd
wordt. Dan grijpt Maria van Magdala haar psalterharp
en gaat spelen. Dan staat er:

„Voor den Christus waren dit de laatste oogenblik-
ken van de arm-menschelijke ontroering in zijn tragisch
leven. Hij zat nog buiten het gezelschap op de bank
voor Jehoeda's huis en naast hem bevond zich Johan-
nes. De muziek bekoorde hem, bracht over zijn zinnen
een lichte roes, waaraan hij zich gaarne overgaf. Hij,
de wereldweter en de wereldwijze, zag bij het luiste-
ren naar het zingend psalterion die gansche wereld in
vage schittering voorbijtrekken, en een laatste wee-
moed huiverde langs zijn zenuwen. Hoezeer de hysteri-
sche ziel van de harpiste voor hem niet meer kon
zijn dan een lichaamsloos schema, was de belangstel-
ling, die hij voor haar koesterde van een groote liefde
en droefheid. Uit den wisselzang der toonrijen siddende
een leven op van ijdelheid, hartstocht, verlangen, zonde
en boete. Gesteund door haar aandachtig gehoor steeg
plotseling een klagend minnelijk omhoog, dat voor
deze mijlengangers naar andere gewesten zijn betekenis
reeds verloren had. Hun liefste was het Rijk der He-
melen, dat zij met hetzelfde heimwee zochten als de
jonge bruid den prins van haar maagdelijke ver-
langens.”

Na een tusschenspel klinkt het dan in de hof der
verlaten:

„Mijn vijanden spreken van mij
En die op mijn ziel loeren, beraadslagen tezamen,
Zeggende: „Ged heeft hem verlaten;
Jaagt na en grijpt hem.
Want er is geen Verlosser.
O God, wees niet verre van mij,
Mijn God, haast U tot mijn hulpe.”

Wij beschouwen haar dan ook als een Godsgeschenk
voor Nederland.

Wat de Allerhoogste ons in haar heeft gegeven, doe Hij
ons nog zeer lang behouden.

HEPP.

LITERATUUR EN KUNST.

„Tantalus“; door Jo van Ammers Küller.

II.

Artikel I gaf nu een korte toelichting van
den naam „Tantalus“, een weergave van de
elementen, die in het oeuvre der schrijver
al meer tot openbaring kwamen: met name haar
neiging tot overladige luxeuse enconcreet,
alsmede de Freudiaansche conceptie.

Lit laatste woord nader gaancinluserd in een
kort exposé van al de werken van Jo v. A.—K.
„Tantalus“ echter plaatst niet de vrouw, maar
den man in het centrum.

Tenslotte wordt een enkel woord gewijd aan
het naturalistisch standpunt van de schrijver,
die haar kunst te veel aan het deïssentige bindt.

Het gegeven van „Tantalus“ is betrekkelijk eenvou-
dig. Evert Tideman, de rusteloze droomer, altijd op
zoek naar de vervulling van zijn gepassioneerde jeugd-
illusies, heeft als gehuwd man een séjour in
Parijs. De soliditeit van zijn geconsolideerde positie
in de wereldfirma van zijn schoonvader, de veilige
beslotenheid van een eigen home, de groote vrouwen-
liefde van een rechtlijnige natuur als zijn vrouw, Thora
Vogel, — dat alles belet niet, kan niet beletten, dat hij
weliswaar geen wetenlooze Don Juan blijft „maar een
grote domme jongen, die (zoals Robert Donald het
uitdrukt) altijd weer denzelfden waan najooet... die
iedete keer opnieuw de dupe was van zijn eigen
illusie“ (p. 69). Een jeugdamourette in Parijs ontboeit
de eerste laffe heldenkracht en twintig jaar later, als
ons verhaal aanvangt, is het precies op dezelfde plaats,
dat onder Freudiaansch opvallend-gelijke omstandig-
heden dezelfde weke historie zich herhaalt met twee
American girls, Violet en Margaret.

Robert Donald, de jeugdvriend, speelt in zekeren
zin de Mefisto-rol van verleider en filosoof-cynicus.
Hij is de patonymus van Evert's struikelingen, en nu-
dan (wanneer hij aan eigen cynisme inboet) ook diens
réveilleerend geweten, dat hem waarschuwend naroopt:
„Jouw Thora is meer waard dan vijftig paar Dolly-
Sisters“. Het is ook Robert Donald, die straks als
logé in het huis te Westerwoud aan Thora den raad
geeft, om haar oude begrippen van huwelijk en trouw
te laten schieten, en te komen tot een „revisie van
begrippen, waarmee je bent grootgebracht en die je
geleerd zijn als de eenig ware en juiste“. „We moeten

„De schemering was donker genoeg om te beletten,
dat men de groote ontroering van den Profeet kon
waarnemen. Hij weende, niet uit smart of verdriet, doch
louter van de overmaat van ontroering. De woorden
van den dichter, zuiver op zijn eigen toestand van
toepassing, luiden door de muziek en de veelheid
der stemmen zoodanig aan kracht gewonnen, dat de
zenuwspanning der verschenen dagen brak als een krist-
tal, dat door een gelijgstemden toon eensklaps tot
in zijn ondeelbaarheden verbrijzeld wordt.“²⁾

En zoo wordt hier dan de ontmoeting met den Satan
geleekend in Gethsemane:

„Aan het eind van den Hof bij de kloof stond een
straalbundel bijna loodrecht op den grond en was de
maan in het zenith zichtbaar. Hier ontmoette Jezus
den Satan. Hij was een lange, schrale, flegmatiese
verschijning, zijn neervallend opperkleed was van zwarte
zijde, versierd met zilveren sterren. Zijn glad gelaat
word gekenmerkt door mooi gewelfde brauwen en een
slappe ploot ter weerszijden van den mond. Hij had
die vertrouwelijkheid over zich, welke, hoezeer zij voort
moet sprouiten uit jarenlange bekendheid, toch als een inti-
miteit uitsluit. Op onverschilligen toon opende hij het
gesprek:

„In lang niet het genoeg gehad.“

„De Christus gaf natuurlijk geen antwoord, trouwens
dat had de ander ook niet verwacht, het was geenszins
zijn verlangen een redeneering op touw te zetten, hij had
een doel, waar hij regelrecht op af ging.

„Ik kom je waarschuwen“ zeide hij, „ze zijn op weg
om je te halen. Ik heb de heeren daar juist gezien.
Die schoft van een Judas loopt voorop.“³⁾

Ik spaar U het verdere van de poging om Satan's
laatste verzoeking van den Heiland te moderniseeren
in hedendaagsche fantasie. 't Eind is, dat de Duivel in
een visioen Jezus toont, wat er straks op Golgotha
geschieden gaat, waarbij de Heiland dan zichzelf aan
het middelste kruis ziet hangen, zóó, dat Hij het niet
langer uithouden kan:

„In zijn ooren klonk het triomfantelijk gegriinnik van
den Boaze en zozeer was zijn huiverende ziel onder
diens hypnose, dat zijn bewustzijn heen en weer slin-
gerde op het rythme van de droge staccato's, die uit
den duivelschen gorgel rolden. Een reuzenvaistscheen
hem aan te grijpen en hem te schudden, tot het
hart hem stilstond en zijn oogen uit hun kussen
sprongen, om hem ten slotte neer te smaken in een
bodemploozen afgrond, waarin hij viel, viel...“⁴⁾

Ik ga nu verder maar zijgend voorbij aan de zeer
realistisch gekleurde hoofdstukken, waarin heel de gang
van het proces en de kruisiging-zelf wordt verhaald. In
een slothoofdstuk, getiteld „De Zoon Gods“, spelend na
de verwoesting van Jeruzalem, krijgt het beeld van onzen
Heere Jezus meer van Zijn wezenlijke trekken terug
en valt het al te menscheijke en fantastische weg,
als de schrijver ons teekent de tocht van bedevaartgan-
gers, die de Kruisweg loopen door de verwoeste stad,
onder geleide van den apostel Johannes.

„De menigte was een troep ongelukkigen, wier ge-
bed een smaching was, ja een verschrikkelijke wan-
hoop ware geweest, indien het geloof niet als een rots

die inzichten immers wel herzien, nu er zooveel is
omvergesmeten, dat we vroeger zoo netjes op rijtjes
en in vakjes hadden gezet, nu de verhouding tusschen
mannen en vrouwen zoo totaal anders is geworden.“
Donald verlegenwoordigt dus het liefdesbegrip, dat wis-
selt met de praktijk, met de koersen der levensmarkt
en de huwelijksrouw, die alleen kaswaarde heeft, zoo-
lang de omstandigheden en eigen aanleg die mogelijk
maken. Welnu, deze pragmatische liefdesidee vindt haar
philosofie in deze persiflage: „Trouw, „de echtelijke“
wel te verstaan, is geen kwestie van wilskracht of
van zelfbeheersching, maar eenvoudige van aanleg“.

En tegenover dezen duisteren achtergrond nu van
Donald's brutaal-cynische levenswijsheden en van Tide-
man's onbeheerschte liefdesnervositeit, prijkt de reine,
warm-vrouwelijke zielsgesteldheid van Thora Vogel,
Evert's vrouw. Geniaal is hier de karakterteekening
volgehouden van een zukendochter, groot gebracht onder
de strenge principes van tucht en eerbhaarheid, maar
wier liefde schrijdt tot de grens van het uiterst begrip-
pen van Tideman's zóó hevig met haarzelf contras-
teerende natuur. Tegenover de zakelijk-zedelijke critiek,
die haar eigen milieu van vader en broers intuïtief
tegen den décadenten, altijd absente Evert Tideman
doet gelden, neemt zij altijd onmiddellijk-vanzelf den
immer gebekelden echtgenoot in bescherming. Het is
eveneens haar liefde, die telkens weer de steeds ver-
kapte én ontnaskeerde „hobbies“ van haar man pij-
nig naar hun gevoelswaarden taxeert en zo dult, en die
eveneens dit stellig weet, dat wat haar besliste, hechte,
rustige vrouwelijkheid hem geeft toch het eenige is,
wat hij nooit missen kan. Bij het doorgronden van
Thora's ziel bereikt Jo v. A.—K. dus ook haar voor-
treffelijkste resultaten. Hoe prachtig is het gevoeld, dat
niet de levenswijsheden van Robert Donald haar wel-
willend, maar niet kunnend hart tenslotte dien vrede
geeft, waarvan het in alle schommelingen steeds verder
wegwijkt, maar dat het de broer is, de alledaagsche
zakenman, Bernard met de conventioneel-practische prin-
cipes van alle leden der familie Vogel, in wiens beperkt
fatsoensbegrip zij telkens weer eigen begrip en eigen
persoonlijkheid hervindt, en die het vermag zonder een
enkel woord haar verdofte ziel in tranen te breken.

Het eerste boek, dat de handeling zet in Parijs en
Westerwoud, geeft de hierboven vermelde moreele ver-
stoordheid aan, die het huwelijksleven der Tidemans
teisterend verniet. Het tweede beschrijft de zakenreis
van Evert in Amerika; het terugvinden van zijn cy-
nischen mentor Robert Donald; het losse Amerikaanse
leven met z'n week-ends en „moon-bathings“; het
krankzinnig verliefd worden van Tideman op Gyp, de
geëmancipeerde zus van Donald's geëmancipeerde
„vrouw“. Dan een dancing-night in een feestpaleis en de

in hun bewustzijn had gelegen. Haar verbinding met
den Christus was nauw en onverbreekelijk, bij monde
van Johannes werden haar smeekingen rechtstreeks ge-
bracht tot voor Gods troon. De stem van den Apostel
was als die van een beer in het woud, grommend
van smart en toorn, telkenmale als hij zijn noodkreet
herhaalde.

„Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt“,
waarop het volk antwoordde, somber als een donkere
veelstemmige wind:

„Erbarm U onzer.“

Het was geen gebod meer in menscheit, maar een
eentonig maatgezag van natuurgehuiden, een lied om
troost met vraag en antwoord in zijn moeizame geboorte.
Het was het zinnebeeld van de verlossing, de barenswoe
der opstanding, die in het gebod aanzwoel en minderde,
schokte en verslapte, totdat eindelijk de ziel in tranen
haar vrijheid kon uitspreken!

En de Romeinse veldheer, die dit bidden mee-
maakt, (dezelfde, die als jong officier het bevel had bij de
Kruisiging) prevelt vol bitteren weemoed (en hiermee
eindigt het werk):

„Wij hebben ons zwaar aan hem bezondigd. Want
zonder twijfel is hij in vleesch en been de Onzienlijke zelf
gewest.“⁵⁾

Veel behoef ik zeker niet te zeggen over deze „roman
uit het leven van Jezus“. Reeds vonden wij gelegenheid
te wijzen op het onmogelijke van elk pogen om een
biographie van den Heiland te schrijven, zelfs al zou
dat gebeuren in strikte gebondenheid aan de Schrift-
gegevens. Maar het fantaseeren van een roman over
het leven van Jezus Christus, met verwerking daarin
van alle elementen, die, naar moderne opvatting, niet
mogen ontbreken, is en blijft, hoe ook uitgewerkt, een
profanatie.

Uitink slaat hier en daar een toon aan (het zal U
reeds zijn opgevallen), die ons in de nabijheid van den
Christus volkomen ontoelaatbaar voorkomt. Ondanks de
goede bedoeling (zie het voorwoord), kunnen wij niet
anders dan dit romantisch Jezusbeeld verwerpen, dat
ons de blik op onzen Heiland slechts vertroebelen kan.

¹⁾ Uitgegeven door J. M. Moulenhoff te Amsterdam in het
jaar 1919.

²⁾ A.w. I, pg. 46/8.

³⁾ A.w. I, pg. 120, 128/9.

⁴⁾ A.w. I, pg. 224/5.

⁵⁾ A.w. I, pg. 216/7.

⁶⁾ A.w. II, pg. 60/1.

⁷⁾ A.w. II, pg. 80/1.

⁸⁾ A.w. II, pg. 84/5.

⁹⁾ A.w. II, pg. 223/4.